

Hansti Duniya (Punjabi)

Vol. 41 No.3 March 2017

₹15/-

ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

Vol. 41 • ਅੰਕ : 03 • ਮਾਰਚ 2017 • Pages : 52

(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੋਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

C.L. Gulati,
Member Incharge Magazine

Printer & Publisher Radhey Shyam, on
behalf of Sant Nirankai Mandal, Delhi-9,
printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II,
NOIDA - 201305 (UP) & published at
Sant Nirankari Satsang Bhawan,
Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Chief Editor :
Harjeet Nishad

Editor (Honorary)
Sulekh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200

Fax: 011-27608215

Website: <http://www.nirankari.org>
kids.nirankari.org

Subscription Value

India/ Nepal	UK	Europe	USA	Canada/ Australia
-----------------	----	--------	-----	----------------------

Annual	Rs.150	£15	€ 20	\$25	\$30
5 Years	Rs.700	£70	€ 95	\$120	\$140

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

4
ਮਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਮਿਹਨਤ ਸੇਗੀ ਰਹਿਸਤ ਤੇਗੀ

ਸਤੰਤਰ

ਮਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਰੀ	10
ਹਾਸਾ-ਖੇਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਰਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੈਂ?	27
ਚੰਗਾ ਭਰੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ	36
ਕਦੇ ਨਾ ਵੁੱਲੇ	42
ਚਿੱਤਰ ਪਹੇਲੀ	50

ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਕਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

6

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਅਠੇਥੀ ਹੋਈ

- ਦਰਸਨ ਸੰਝ ਆਸਟ
- ਕਾਂ ਦੀ ਕਰਨੂੰਤ
- ਓਮਿਦ ਜੋਸੀ
- ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਅਕਲਮੰਦੀ
- ਰਾਧੇਲਾਲ ਨਵਚੱਕਰ
- ਹੋਈ ਦਾ ਰੰਗ
- ਫਾਰੂਖ ਹੁਸੈਨ
- ਪਾਪੀ ਵੈਣ?
- ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਰ
- ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਚੁਗ ਗਈ ਖੇਤ
- ਸੁੱਖੀ ਰੋਤੀਆਂ
- ਬੈਲੇ ਕੌਣ ਸਹੀ?
- ਜਤਿੰਦਰ ਮਿਸਰ

6

12

24

29

33

38

43

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

- ਹੋਈ ਆਈ
- ਦਰਸਨ ਸੰਝ ਕੰਡਾ
- ਪਾਸ ਹੋਣਾ
- ਮਦਨ ਰਾਣਾ
- ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਡੇ ਗੁਲਾਲ
- ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਾਦਿਕ
- ਸਮਾਂ
- ਰਾਮ ਸੰਝ ਪਾਠਕ
- ਸਾਫ-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ
- ਤਰਸੇਮ ਮਹਿਤੇ

5

11

18

28

40

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਮਹਾਨ ਕੌਂਡੀਕਾਨੀ ਚੁਰਗਾ ਭਾਬੀ

- ਰਾਜਿੰਦਰ ਯਾਦਵ 09

- ਸ਼ਹੀਦ ਡਗਤ ਸੰਝ ਦੀ ਤੁਹਾ... 15

- ਪਰਵੀਨ ਚੌਪਣੀ

- ਜਿਰਾਵ 26

- ਲਖਵੀਰ ਸੰਝ ਭੱਟੀ

- ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੈਰਾਨੀਸਨਕ ਅਜੂਥੇ 31

- ਸੁਨੀਲ ਠਾਰਪਾਲ

- ਪਤੰਗਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ 35

- ਯਸ਼ਪਾਲ ਗੁਲਾਟੀ

- ਮੱਕੀ ਦੀ ਛੱਲੀ 41

- ਸਿਵਾਂਗੀ ਝਾਬ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਮਿਹਨਤ ਸੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇਰੀ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਮਾਰਚ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਹੋਲੀ ਦਾ ਰੰਗ-ਬਿੰਬਿੰਗਾਂ ਮਹੀਨਾ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਢੂਜੇ ਨੂੰ ਸਰਾਬੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਰੰਗ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੋਲੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਬਦਰੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

ਮਾਰਚ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਇਕ ਖਾਸ ਰੰਗ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰੰਗ ਹੈ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਰੰਗ। ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰੰਗ। ਆਸ ਹੈ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਜੀਅ ਤੌੜ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਹਨਤ ਸਾਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਹੌਰੰਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਪੜਾਈ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਵੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਹਿਜਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੇਪਰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਪੜੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖੋ। ਫਿਰ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਅਪਣੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਹੋਰ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੇਪਰ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਉਸ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 15 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖੇ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਜਵਾਬ ਪੜੋ ਤਾਂਕਿ ਰਹਿ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੇਪਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਦਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਮੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇਰੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਫਲਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕਦਮ ਚੁੰਮੇਗੀ।

ੴ ਸੁਲੇਖ ਸਾਥੀ

ssathi_2007@yahoo.com

ਹੋਲੀ ਆਈ

ਹਲੀ ਆਈ ਹੋਲੀ ਆਈ
ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ ਹੋਲੀ ਆਈ
ਨਿਹਾਰਿਕਾ ਨੇ ਭਰ ਲਈ ਪਿਚਕਾਰੀ
ਰੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸਾਰੀ।
ਹੁਣ ਪ੍ਰੀਪ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ
ਹੋਲੀ ਆਈ .....

ਨਿਤਿਨ ਨੇ ਪਿੱਛੇ
ਰੰਗ ਲੁਕੋਇਆ
ਆਇਆ ਵਿਦਿਤ ਵੀ
ਨੱਚਦਾ ਹੋਇਆ।
ਲੱਗਾ ਕਰਨ
ਚੋਰ ਅਜਮਾਈ।
ਹੋਲੀ ਆਈ.....

ਮਲ ਕੇ ਮੂੰਹ ਤੇ
ਰੰਗ ਭੱਜ ਗਿਆ
ਹੋਲੀ ਖੇਡ ਖੇਡ ਕੇ
ਰੱਜ ਗਿਆ।
ਫਿਰ ਅੱਗੋਂ
ਇਕ ਟੋਲੀ ਆਈ
ਹੋਲੀ ਆਈ....

ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ
ਹੈ ਸੋਹਣਾ
ਸਭ ਨੂੰ ਵੰਡਦਾ
ਪਿਆਰ ਹੈ ਸੋਹਣਾ।
ਰਲ ਮਿਲ ਸਾਰੇ
ਖੇਡੇ ਭਾਈ।
ਹੋਲੀ ਆਈ .....

ਸੁੱਕੇ ਕੱਪੜੇ
ਪਹਿਨ ਕੇ
ਦੂਜੀ ਗਲੀ
ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ
ਗਿਆ।

ਅਮਨ
ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ
ਆਪਣੇ ਪੜਦਾਦਾ
ਜੀ ਲਈ ਘਰੋਂ ਦੁੱਧ
ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ
ਸੀ। ਉਸ ਦੇ
ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ
ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ
ਤੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ
ਦਾਖਿਲ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ

ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼
ਸੀ। ਸਹਿਰ ਦੀ ਜਿਸ ਗਲੀ
ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਰਹਿੰਦਾ

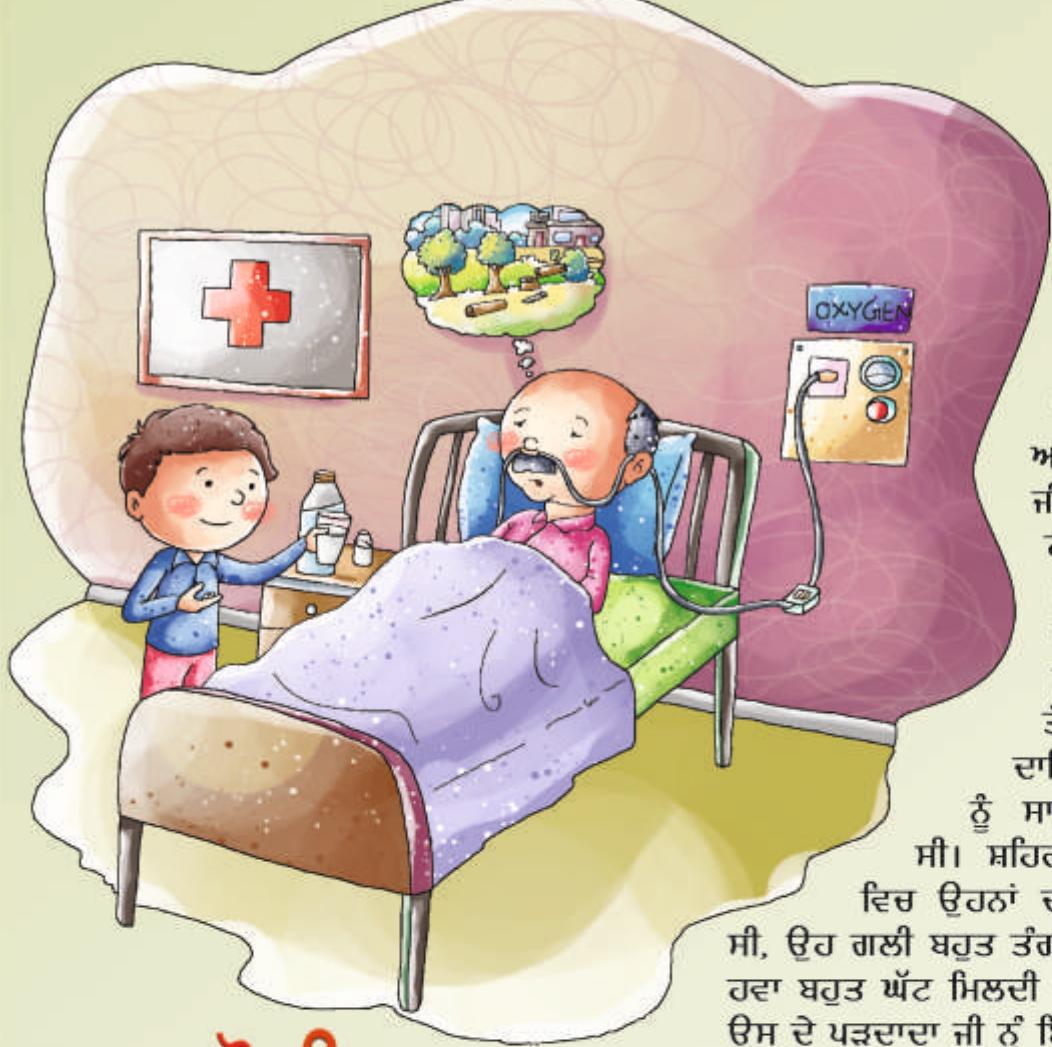
ਸੀ, ਉਹ ਗਲੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਸੀ। ਉਥੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ
ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ
ਉਸ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ
ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸੈਰ
ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ
ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ, “ਮੈਂ ਅਮਨ ਦੇ
ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਈ ਰੁੱਖ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਗਾਏ
ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ
ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਹੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਨੇ।
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਕਿੱਥੋਂ
ਮਿਲੇਗੀ ? ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ
ਹੋ ਗਿਆ ਅੱਜਕੱਲੁ।”

ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਜਿਆਦਾ ਨਾ ਬੋਲ ਸਕਦੇ।
ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਛੁੱਲਣ ਲੱਗਦਾ। ਅਮਨ
ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ
ਸੜਕ ਤੇ ਲੱਗੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਅਨੋਖੀ ਹੋਲੀ

ਹੋਲੀ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਅਮਨ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ
ਆਪਣੇ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਇਕ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ
ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਾਣਚੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਉਪਰ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਮਨ
ਇਕਦਮ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਪਰ
ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਰਾਰਤੀ ਜੱਗੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੀਖ
ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਹੋਲੀ ਹੈ।”

ਅਮਨ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਨੁਰ-ਨੁਰ ਕਰਦਾ
ਹੋਇਆ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਫਿਰ

ਕੁਝ ਲਾਲਚੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ
ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਹਾੜਾ - - - -।

ਅਮਨ ਨੂੰ ਜੱਗੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਕਦੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ
ਚੰਗਾ ਸਬਕ ਮਿਖਾਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ
ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸੰਕਟ ਦੀ
ਘੜੀ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧੀਰਜ ਰੱਖਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਮਨ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ
ਦੁੱਧ ਪਿਆ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਤਦ ਤੱਕ
ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜ
ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਅਮਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰ
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ
ਰੰਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਮਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਖੂਬ
ਹੋਲੀ ਖੇਡੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਮਜ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ।

“ਅਮਨ ਤੂੰ ਹੋਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡ
ਰਿਹਾ?” ਦੁਜੀ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਦੀਪਕ ਨੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਅਮਨ ਬੋਲਿਆ, “ਮੇਰੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ
ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੱਕ
ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣਾ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ
ਹੈ। ਮੈਂਮੀ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ।”

ਫਿਰ ਅਮਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਵੀ ਖੁਆ ਆਇਆ।
ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਜੱਗੀ ਫਿਰ ਸ਼ਗਾਰਤਾਂ
ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ
ਕਈ ਗੁਬਾਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲਾ
ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜੱਗੀ ਨੇ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਇਕ
ਬਜੁਰਗ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਗੁਬਾਰਾ
ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਰਿਕਸ਼ਾ
ਵਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ
ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਅਮਨ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ

ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ
ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ
ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ
ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉਹਦੇ ਦਾਦਾ
ਜੀ ਲਈ ਸਾਹ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤਾਂ ਪੈਦਾ
ਨਾ ਕਰਦਾ।

ਅਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਸੁੱਝੀ। ਰੰਜਨ ਤੇ
ਮਧੁਰ ਉਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਉਸ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ।
ਮਧੁਰ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਪੰਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ
ਲਿਆਇਆ। ਉਹ ਪੰਜਵੀਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ
ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ
ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, “ਵਾਹ !
..

ਅਮਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ
ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ।
ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ, ਉਥੇ ਆ
ਜਾਂਦਾ। ਪਾਰੁਲ, ਬੰਟੀ, ਪਰਨੀਤ, ਨਿਰਮਲ,
ਅੰਕੁਸ਼, ਨਾਗੇਸ਼, ਬਲਦੇਵ, ਵਿਜੇ, ਸੀਲਾ ਤੇ
ਦਾਮਨੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਅਲਗ-
ਅਲਗ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਲਿਫਾਡੇ ਲੈ ਕੇ
ਆਏ ਸਨ।

ਹੁਣ ਅਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ
ਨਾਲ ਚਮੀਨ ਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ
ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦੋਸਤ
ਕੋਲੋਂ ਅੱਠ ਦਸ ਪੁਰਾਣੇ ਅੱਖਬਾਰ ਵੀ ਮੰਗਵਾ
ਲਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖੇ
ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਗਾਰਤੀ ਜੱਗੀ ਵੀ
ਉਥੇ ਪੁਰੀ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਨ
ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ
ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਮਨ ਕੋਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ
ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦਾਦਾ
ਜੀ ਕੋਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ
ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਆਪ ਰੰਜਨ ਤੇ
ਮਧੁਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ

ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਅਮਨ ਨੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ।

ਅਮਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ।

“ਅੰਕਲ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹੂਰਤ ਕਰੋ - - - ।” ਅਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਚੁੱਕੇ। ਫਿਰ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ, “ਰੁੱਖਾਂ ਬਿਨ ਸੁੰਨਾਂ ਸੰਸਾਰ। ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗੀਨ ਤਿਉਹਾਰ।”

ਇਹਨਾਂ ਸਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ

ਬੋਲੇ, “ਬੱਚਿਓ, ਹੋਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਇਹ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅੱਖਰ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਬਚਾਈਏ। ਜੇ ਰੁੱਖ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਾਫ-ਸੁਖਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਵਰਗਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੁਲਾਲ ਲਗਾਇਆ। ਖੁਦ ਵੀ ਲਗਵਾਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ‘ਅਨੋਖੀ ਹੋਲੀ’ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ■

ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ

ਸ਼੍ਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਭਾ ਦੇ ਭਗਤ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਨ 1928 ਵਿਚ ਸਰਭਾ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਘੁੰਡ-ਚੁਕਾਈ ਸਨਮਾਨ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਗਵਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਰਾ ਇਕ ਖਾਦੀ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗਣ ਲਈ ਬੋਹਰਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੀਰ ਨਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਲਾਲ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਾਂਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਿੱਖੀ ਬਲੇਡ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਉੱਗਲਾਂ ਚੀਰ ਕੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਖਾਦੀ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਖਾਦੀ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਰੰਗ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਭਾ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਾਰੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਸੀ।

ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੌਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਪਤੀ ਭਗਵਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਰਾ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ। ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਾਪਿਸ ਜਾਉ ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਨਾਇਕ ਲਾਲਾ ਲਜਪਤ ਰਾਇ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੇਣ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਅਜਾਦ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੇ 18 ਦਸੰਬਰ 1928 ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖੂਨੀ ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਸਰੋਆਮ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਫਲਨੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੜ੍ਹੇ ਪੈ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਅਜਾਦੀ ਦੇ ਅੰਦੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਿਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਗਵਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਲਕਤਾ ਪਹੁੰਚਿਣ ਦਾ ਸਿਮਾ ਦੁਰਗਾ

ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਟ-ਬੂਟ ਅਤੇ ਹੈਟ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਗੇਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣਨ ਦਾ ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲਕਤਾ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਸੂਸ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀਰਗਾਨਾ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਦੇ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਜੇ ਅਪ ਚਲ ਕੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਬਰ - ਭਗਵਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਰਾ, ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਆਜਾਦ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵੱਧ-ਚੜ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ।

ਅੰਤ ਵਿਚ 92 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 14 ਅਕਤੂਬਰ 1999 ਨੂੰ ਰਾਜੀਆਬਾਦ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੁਰਗਾ ਭਾਬੀ ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਈ।

ਮਹਾਨ ਹੈ ਉਹ ਧਰਤੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਲੀਦਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ■

ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗ

ਖੰਬੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਨਾਂ ਤੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ (Ambulance) ਸਥਦ ਉਲਟਾ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਤੱਤਰ - ਰੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਰਘਟਨਾਗ੍ਰੰਥਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਸਟ ਏਡ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਲੀਲਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੋ ਵਾਹਨ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿੱਚ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਲ ਐਂਬੂਲੈਂਸ (Ambulance) ਸਥਦ ਉਲਟਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਡ੍ਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕੋਲ ਲੱਗੇ ਸੀਸੇ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਬਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਰਸਤਾ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ ਮਨੁਹਾਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਰੰਗੀਨ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ - ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਾਸਾਇਣਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਿੱਲੇ ਰੰਗੀਨ ਕੱਪੜੇ ਸੁੱਕਣ ਲਈ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ

ਅਪਣਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਚਮਕ ਗਵਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਲਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਫਿਲਮ ਵਾਲਾ ਕੈਮਰਾ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਉਤੱਤਰ - ਫਿਲਮ ਵਾਲਾ ਕੈਮਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਫਿਲਮ ਵਾਲਾ ਕੈਮਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਫਿਲਮ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਫੋਟੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਲਮ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਆਇਉਡਾਈਡ ਜਾਂ ਬ੍ਰੈਮਾਈਡ ਦੇ ਘੋਲ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਯੋਗ - ਚੂਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੇ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਉਤੱਤਰ - ਚੂਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਮੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਕਲੋਰਾਈਡ ਗੈਸ (HCl) ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੈਲਸੀਅਮ ਕਲੋਰਾਈਡ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਪਾਸ ਹੋਣਾ...

ਨਹੀਂ ਬਈ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਖੇਡਣ ਦੇ ਦਿਨ ਨਾ।
ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੇਪਰਾਂ ਚੌ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਬਿਨ ਨਾ।
ਪਾਸ .....

ਪਾਪਾ ਅੱਗੇ ਢਿੱਲਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਨਾ।
ਮੰਮੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅਵੈਂ ਝਿੜਕਾਂ ਸਹਿਣਾ ਪੈਣਾ ਨਾ।
ਛੱਡ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਭ ਪੈਨਸਿਲ ਜਾਂ ਪਿੰਨ ਨਾ।
ਪਾਸ .....

ਮਨ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਚ ਲਾ ਕੇ ਤੂੰ ਰੱਖਣਾ।
ਦੇਸਤਾਂ ਦੇ ਹਾਸੇ-ਠੱਠੇ ਤੋਂ ਵੀ ਤੂੰ ਬੱਚਣਾ।
ਸਭ ਕੁਝ ਸੈਖਾ ਕੁਝ ਲੱਗਾਣਾ ਕਠਿਨ ਨਾ।
ਪਾਸ .....

ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਚਾਅ ਹੋਣਾ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ ਤਾਈ।
ਚੁੱਕਣਗੇ “ਗੁਰਮੀਤ” ਬਾਂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਈ-ਚਾਈ।
ਵਿਦਿਆ ਖਜਾਨਾ ਖੇਹ ਸਕੇ ਚੇਰ ਜਿੰਨ ਨਾ।
ਪਾਸ .....

ਕਾਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਸੰਘਣਾ ਪੱਪਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਕਈ ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਇਕ ਚਿੜੀ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਆਲੂਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿੱਤਰਤਾ ਹੋ ਗਈ।

ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਦੌਨੋਂ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੇਟ ਭਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਣੇ-ਅਪਣੇ ਆਲੂਣੇ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੱਲਾਂ

ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਾਂ ਨੇ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੱਲ ਅਸੀਂ ਖਿਚੜੀ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਖੂਬ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਚਿੜੀ ਨੇ ਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ-ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਈਜਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਪੱਕੀ-ਪਕਾਈ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ?

ਲੋਕਿਨ ਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਚਿੜੀ ਮੰਨ ਗਈ। ਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਰਹਿ ਕੇ ਅਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਆਨੰਦ ਆਵੇਗਾ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਵੀ ਵਧੇਰੀ।

ਚਿੜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ- ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ?

ਕਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ- ਵੇਖ ਤੂੰ ਚਾਵਲਾਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੰਗ ਦੀ ਦਾਲ ਦੇ ਦਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹਾਂਡੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਚੁਲ੍ਹੇ

ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅੱਗ ਬਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਖਿਚੜੀ ਪੱਕ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਇੱਕਠੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬੜੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਬਹੁਤ ਸਵਾਦ ਲੱਗੇਗੀ।

ਚਿੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਦੇਨੋਂ ਉਠੇ। ਦੇਨੋਂ ਉਡੱਦੇ-ਉਡੱਦੇ ਚਾਵਲ ਅਤੇ ਦਾਲ ਦੇ ਦਾਣੇ ਲੈਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਵਲ ਅਤੇ ਦਾਲ ਮਿਲ ਗਏ। ਕਾਂ, ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਹਾਂਡੀ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਚੁਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ, ਅੱਗ ਬਾਲੀ। ਹਾਂਡੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਚਾਵਲ ਅਤੇ ਦਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਂ ਬਹੁਤ ਚਾਲਾਕ ਅਤੇ ਕਪਟੀ ਸੀ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਿੜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਕਪਟ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਖਿਚੜੀ ਪੱਕ ਗਈ। ਹਾਂਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਅਪਣੀ ਖਿਚੜੀ ਪੱਕ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਮਨ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਲਲਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਖਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪੀਣ ਦੇ ਲਈ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - ਕਾਂ ਨੇ ਚਿੜੀ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਚਿੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਕਾਂ ਐਨੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਚੂਹੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂਡੀ ਅਤੇ ਫਟਾਫਟ ਸਾਰੀ ਖਿਚੜੀ ਖਾ ਕੇ ਰੁਖ ਦੀ ਟਾਹਿਣੀ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਹਾਂਡੀ ਨੂੰ ਢੱਕ ਕੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਪਹਿਲੇ

ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੁਖ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਰੀ-ਬੱਕੀ ਚਿੜੀ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਧਰ-ਉਧਰ ਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲੱਗੀ। ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੁਖ ਦੀ ਡਾਲੀ ਤੇ ਪਈ ਜਿਥੇ ਕਾਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਆਲਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਿੜੀ ਨੇ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਕਿਹਾ- ਕਾਂ ਭਾਈ! ਥੱਲੇ ਆਓ ਨਾ, ਹੁਣ ਖਿਚੜੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ?

ਕਾਂ ਨੇ ਮਰੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ - 'ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਲੀ ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੱਲੇ ਹੀ ਖਿਚੜੀ ਖਾ ਲਵੋ।'

ਚਿੜੀ ਉਸਦੀ ਚਾਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਖਾਣ ਦੀ ਐਨੀ ਜਲਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ? ਦਾਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਸੋਚਦੇ-ਸੋਚਦੇ ਉਸਨੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਢੱਕੀ ਹਾਂਡੀ ਦਾ ਢੱਕਣ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਇਹ ਕੀ? ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਿਚੜੀ ਦਾ ਇਕ ਦਾਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ? ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਾਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਭਾਈ, ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਤੂੰ? ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖਿਚੜੀ ਚੱਟ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ? ਕੀ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚੀ ਦੋਸਤੀ ਨਿਭਾਵਾਂਗੇਂ?

ਕਾਂ ਨੇ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ- 'ਨਹੀਂ! ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਖਿਚੜੀ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਕਿਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਸਚਾਈ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।'

ਚਿੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਚੰਗਾ ਤੈਨੂੰ ਖੂਹ ਤੇ ਲੱਗੇ

ਝੂਲੇ ਤੇ ਝੂਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਝੂਲਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਸੱਚਾ। ਚਿੜੀ ਨੇ ਕੱਚੇ ਸੂਤ ਦੇ ਧਾਰੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਕੰਨੀਆਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾ ਕੇ ਬੰਨ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਝੂਲਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਕਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਡਰਿਆ ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸੂਤ ਦੇ ਝੂਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਬੈਠਦੇ ਹੀ ਸੂਤ ਦਾ ਧਾਰਾ ਟੁੱਟਿਆ, ਕਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਢੁਬਕੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗਾ।

ਚਿੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਛੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਓਗੇ, ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਪਾਓਗੋ।

ਕਾਂ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ- ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੌਜ ਉਡਾਵਾਂਗੇ, ਮਲ-ਮਲ ਕੇ ਨਹਾਵਾਂਗੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਾਂ, ਖੂਹ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਚੜ

ਗਿਆ। ਖੰਭ ਗਿੱਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਡੋਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਉਡਦੇ ਹੋਏ ਬਾਜ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਭਾਈ ! ਭਾਈ !! ਜਗ ਇਸ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਪਏ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇ।

ਬਾਜ ਨੇ ਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ- ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਿਕਾਰ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਦਇਆ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਪਟੀ ਅਤੇ ਧੇਖੇਬਾਜ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਝਟਕੇ ਵਿੱਚ ਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਪਕੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡੋਂ ਗਿਆ। ਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਚਿੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ- ਧੇਖੇਬਾਜ ਅਤੇ ਲਾਲਚੀਆਂ ਦੀ ਇਹੀ ਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ■

ਇਕ ਸੱਚੀ ਘਟਨਾ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਦੀ ਰੂਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਥੇ ਈ ਐ...

ਕਈ ਵਾਰ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂੱਹਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੌਗਾਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਰੂਹ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਉਸ

ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਆਜਿਹਾ ਪਲ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਬਲਾਚੌਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਫੌਰਸ ਵਿਚ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ.ਵਜੋ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣ ਲਾਲ ਨੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਮਰਾਂਕਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਰਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਲਾਡਲੇ ਪੁੱਤ ਅਤੇ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਵੀਰ ਦੀ ਘਰ ਛੁੱਟੀ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਕਸਲਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਠਭੇੜ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਇਹ ਤਾਰਾ ਸਦਾ ਲਈ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸੋਗ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਢੁੱਬ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਖਾਕੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਗਏ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤਿਰੰਗੇ ਵਿਚ ਲਿਪਟੀ ਜਾਂਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਧਾਹ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਪਰੰਤੂ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਦੇ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਸੋਹਣ ਲਾਲ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।”

ਸ਼ਹੀਦ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮੁੜੋਂ ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗਾਮਰੀਨ ਮਾਹੌਲ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰੰਗਾਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੂਹ ਆ ਵੱਸੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਇਹ ਦਲੇਰੀ ਭਰੇ ਬੋਲ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

॥ ਪ੍ਰਹੀਨ ਚੌਪਰੀ

ਹਾਸ਼ ਚੜ੍ਹਾ

ਬੇਟਾ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਕੋਣ ਹੈ?

ਬੇਟਾ : ਕੋਈ ਮੁੱਛ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਕਹਿ ਦੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ।

ਮੋਨਾ : (ਲਾਲੀ ਨੂੰ) ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮਧੁਮੱਖੀਆਂ ਪਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਹੋਇਆ?

ਲਾਲੀ : ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਇਥੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਘੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਤਨੀ : ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?

ਪਤੀ : ਸੇਰ ਦਾ ਮਿਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਪਤਨੀ : (ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ) ਤਾਂ ਜਾਓ ਨਾ, ਖੜ੍ਹੇ ਕਿਉਂ ਹੋ?

ਪਤੀ : ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂ, ਬਾਹਰ ਕੁੱਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

- ਓਮ ਸਿੰਘ (ਗਾਜਸਮੰਦ)

ਦੁਖੀ ਬੈਠੇ ਬੰਡਾ ਤੋਂ ਸੰਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ -
ਟੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਹੋ ਭਾਈ?

ਬੰਡਾ ਬੈਲਿਆ - ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਭਾਈ, ਇਕ
ਦੈਸਤ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ ਦੀ
ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਦੇ ਲਈ
ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।
ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਚਾਨ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਗਜੀਵ : ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋ
ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਫ਼-
ਸਾਫ਼ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕੱਲੂ : ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ
ਤੇਜ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਦੂਰ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

- ਗੁਰਮੀਤ (ਇੰਦੌਰ)

ਉਸ ਦਿਨ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂ
ਅਜਿਹਾ ਸਾਨਦਾਰ ਸ਼ਾਟ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ
ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸਕ ਵੀ ਭੱਜ ਖੜ੍ਹੇ
ਹੋਏ।

ਪਿੰਕੂ : ਅਜਿਹੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ?

ਕੱਲੂ : ਭਾਈ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਗੌਂਦ
ਜ਼ਹਰੀਲੀ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਛੱਤੇ ਨਾਲ
ਜਾ ਟਕਰਾਈ।

- ਅਵਿਨਾਸ (ਵਡੋਦਰਾ)

ਇਕ ਹਾਥੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਨਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਚੂਹਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਥੀ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਚੂਹੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰ ਤੱਕ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ :

ਹੁਣ ਵਾਪਿਸ ਚਲੇ ਜਾਓ।

ਹਾਥੀ ਨੇ ਚੂਹੇ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਚੂਹਾ ਬੋਲਿਆ : ਮੈਂ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਨਿੱਕਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਹਾ ਰਹੇ ਹੋ।

- - -
ਵੇਟਰ : ਸਰ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਲਵੇਗੇ? ਚਾਹ ਜਾਂ ਕਾਫ਼ੀ?

ਰਾਜੇਸ਼ : ਮੇਰੇ ਲਈ ਚਾਹ ਲੈ ਆਓ।

ਵਿਜੈ : ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਚਾਹ ਲੈ ਆਓ ਲੇਕਿਨ ਜਗ ਸਾਫ਼ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ।

ਵੇਟਰ : (ਕੁੱਕ ਨੂੰ) ਦੋ ਚਾਹ ਬਣਾ ਦੇਵੇ, ਇਕ ਚਾਹ ਸਾਫ਼ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ।

- - -
ਬੱਚਾ : ਮੰਮੀ ਢੁੱਧ ਪਿਉਂਗਾ।

ਮੰਮੀ : ਢੁੱਧ ਤਾਂ ਫਟ ਗਿਆ।

ਬੱਚਾ : ਮੰਮੀ ਸੂਈ ਅਤੇ ਧਾਰੇ ਨਾਲ ਸਿਲ ਦੇਵੇ।

- ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ (ਬਗਾੜਾ)

ਇਕ ਗੰਜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਦੋ ਹੀ ਵਾਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵਾਲ ਬੋਲਿਆ : ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸਾਦੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਾਲ ਬੋਲਿਆ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਾਲ-ਵਿਆਹ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸਾਦੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

- - -
ਵਿਨੀ : (ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ) 20 ਰੁਪਏ ਦਾ ਰਿਚਾਰਜ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ 20 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਦਾ ਟਾਕ ਟਾਈਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਦੁਕਾਨਦਾਰ : 15 ਰੁਪਏ ਦਾ।

ਵਿਨੀ : ਬਾਕੀ 5 ਰੁਪਏ ਦੀ ਭੁਜੀਆ ਪਾ ਦੇਵੇ।

- ਗੁਰਚਰਣ ਆਨੰਦ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਟੀਚਰ : ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ, ਮੁਹਾਵਰੇ ਨੂੰ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ : ਮੈਂ ਟੂਟੀ ਤੇ ਮੂੰਹ ਲਗਾਇਆ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ।

- - -
ਮਾਂ : ਬੇਟਾ, ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ?

ਦਿਨੇਸ਼ : ਇਕ ਸਾਧੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸੁਣਨ।

ਮਾਂ : ਨਾ ਬੱਦਲ ਹੈ ਨਾ ਬਰਸਾਤ ਫਿਰ ਇਹ ਛੱਤਰੀ ਕਿਉਂ?

ਦਿਨੇਸ਼ : ਸਾਧੂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉੜੇ ਗੁਲਾਲ

ਹੋਲੀ ਆਈ ਹੋਲੀ ਆਈ,
ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਲਿਆਈ।

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉੜੇ ਗੁਲਾਲ,
ਸਭ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੇ ਲਾਲੋ-ਲਾਲਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ,
ਫੜ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਹੱਥੀ ਰੰਗੇ।

ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਭ ਝਗੜੇ ਝੇੜੇ,
ਰੰਗਾਂ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਨੇੜੇ।

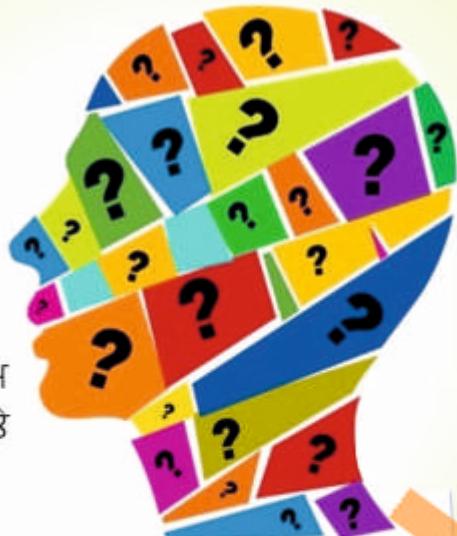
ਹੋਲੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ
ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੰਡੇ ਪਿਆਰਾ।

ਹੋਲੀ ਆਈ ਹੋਲੀ ਆਈ
ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਲਿਆਈ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤਰੀ

(ਸਭ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੱਤ 'ਪੀ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਚੁੱਕੋ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਚਿਨ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਤੱਤ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1: ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2: 'ਮੇਰੇ ਸਤਯ ਕੇ ਪ੍ਰਯੋਗ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3: ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੂਲ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇਤਾ ਕੌਣ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4: ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5: ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਉਤੇ ਛਾਪੀ ਗਈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6: ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਨੇ ਰਾਮਚਰਿਤਮਾਨਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7: ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 1991 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਪੰਡੂਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8: ਵਿਟਾਨਿਨ ਏ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9: ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਿਸ ਮਹਿਲਾ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰਵਉਚ ਨਾਗਰਿਕ ਪੁਰਸਕਾਰ 'ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਸਵੈਧੀਨਤਾ ਸਨਮਾਨ' ਨਾਲ 2011 ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10: ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੈਨਾਨੀ ਅਥਦੁਲ ਗੱਫਾਰ ਖਾਨ ਕਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11: ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12: 'ਭਾਰਤ ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ' ਦੇ ਨੇਤਾ ਕੌਣ ਸਨ?

(ਸਹੀ ਉਤੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੱਨੇ ਤੇ ਵੇਖ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ -
ਅਸੈ ਕਾਲਜ਼

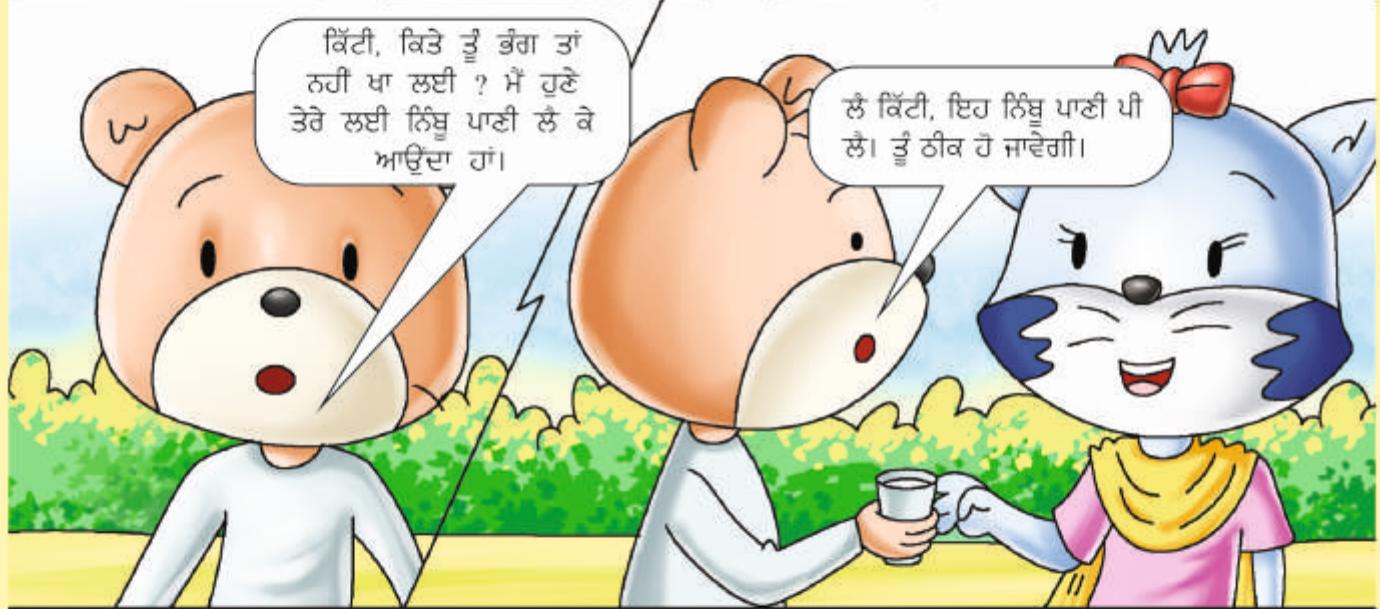

ਨਹੀ ਕਿੱਟੀ, ਅਸੀ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀ
ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀ ਤਾਂ ਬਸ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ
ਖੇਡਾਂਗੇ।

ਚਲੋ ਨਾ, ਕੁਝ ਨਹੀ
ਹੋਵੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਾ
ਆਵੇਗਾ।

ਇਹ ਚਿੰਟੂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ? ਉਸਦਾ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਭੁੱਖ ਨਾਲ
ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਅਕਲਮੰਦੀ

ਇਕ ਸੀ ਮੂਰਖ ਗਜ਼ਾ ! ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਉਸਦੇ ਕੌਲ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ਰਿਆਦ ਲੈਕੇ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਉਸਦਾ ਬੇਤੁਕਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦੇਂਦਾ। ਜਨਤਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦੀ।

ਕਿਸੀ ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਮੀਜ਼ਿਲੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਇਕ ਗਾਰੀਬ ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਝੋਪੜੀ ਸੀ। ਬੁੱਢੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਾਮ ਜਾਂਦੇ ਕੋਇਲੇ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਾਲਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਧੂਆਂ ਉਪੱਤ ਉਠਦਾ। ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਮੀਜ਼ਿਲੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਧੂਆਂ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੇਠ ਜੀ ਨੂੰ ਜਗ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲਗਦੀ। ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਕੌਲ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ‘‘ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਾਲਦੇ ਹੋ, ਉਸਦਾ ਧੂਆਂ ਮੇਰੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।’’

“ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?” ਬੁੱਢੀ ਬੋਲੀ, “ਧੂਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਲਈ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ।”

“ਖਿੜਕੀਆਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।” ਸੇਠ ਆਕੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ। ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਮੀਨ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

“ਨਾ ਕਰੋ।” ਕਹਿ ਕੇ ਬੁੱਢੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਾਲਦੀ ਰਹੀ। ਧੂਆਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਪੱਤ ਉਠਦਾ। ਖਿੜਕੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ।

ਸੇਠ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸਦੇ ਬਾਰੇ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮਗਾਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੀ। ਉਸਦੇ ਕੌਲ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਲਾਚਾਰ ਸੀ। ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਕ ਕੰਨ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਢੂਜੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ।

ਆਖਿਰ ਸੇਠ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ, “ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਅਨਸੂਣੀ ਕਰਦੀ ਹੋ। ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕੌਲ ਜਾ ਕੇ ਫ਼ਰਿਆਦ ਕਰਾਂਗਾ।”

“ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ।” ਬੁੱਢੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਥੋਲੀ।

ਸਰਮੁਖ ਇਕ ਦਿਨ ਸੇਠ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਬੁੱਢੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੁਹਾਡੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦਾ ਧੂਆਂ ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦਾ ਧੂਆਂ ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਵੋ” ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਪੜੀ ਉੱਥੋਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬੁੱਢੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਘਬਰਾਹਟ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਥੋਲੀ, “ਮੇਰੀ ਵੀ ਇਕ ਫਰਿਆਦ ਹੈ ਰਾਜਨਾ।”

“ਕਹੋ।”

“ਸੇਠ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਭੈਜਿਲੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਵਜ਼ਹ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੈਸ਼ਨੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਵਿਗੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੇਠ ਅਪਣੇ ਮਕਾਨ ਦਾ ਉਪਰੀ ਹਿੱਸਾ ਤੁੜਵਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਧੁੱਪ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।” ਕਹਿ ਕੇ ਬੁੱਢੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ।

ਰਾਜਾ ਹੁਣ ਸੇਠ ਜੀ ਤੇ ਵਿਗਤਿਆ, “ਤੁਹਾਡੇ ਉਚੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਵੇਰ ਦੀ ਧੁੱਪ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਮਿਲੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਰੋ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਪਣਾ ਮਕਾਨ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਛੋਟਾ ਕਰੋ।”

ਫੈਸਲਾ ਬੇਤੁਕਾ ਸੀ। ਸੇਠ ਜੀ ਦਾ ਮੱਥਾ ਚਕਰਾਇਆ। ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਅਕਲਮੰਦੀ ਕੰਮ ਆਈ ਦੋਨੋਂ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਠਿਕਲੇ। ਸੇਠ ਜੀ ਨੇ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਦੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

□ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਲੰਬਾ ਜਾਨਵਰ **ਜ਼ਿਰਾਫ਼**

ਬੱਚਿਓ, ਲੰਬੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਗਰਦਨ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਜਾਨਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਭਾਰੀ-ਭਰਕਮ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਪਏ ਚਿਟਾਕ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਰਦੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਰ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਦਾ ਕੱਦ 5.3 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਦਾ ਕੱਦ 4.5 ਮੀਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਅਫ਼ਗੀਕਾ ਦੀਆਂ ਚਰਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ :

ਮਾਦਾ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ

ਛੇਟੇ ਜਿਹੇ ਝੁੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਰ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਨਰ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵਿਚ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝੁੰਡ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਰਾਕ :

ਲੰਬਾ ਕੱਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲ ਆਦਿ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਲੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਬੜ ਵਰਗੇ ਥੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਜੀਭ ਦਾ ਥੁੱਕ ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਠਿਨਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਮੌਜ਼ਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਵੱਲ ਫੈਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਖੇਤਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 25 ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰ

- 1) ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
- 2) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ
- 3) ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ
- 4) ਕਸਤੂਰਬਾ ਗਾਂਧੀ
- 5) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ
- 6) ਅਵਧੀ
- 7) ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ
- 8) ਰਤਨੀ
- 9) ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
- 10) ਸੀਮਾਂਤ ਗਾਂਧੀ
- 11) ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ
- 12) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ
- 13) ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

- 1) ਬ੍ਰਾਹਮਪਟੀ ਦੇ ਚੇਥੇ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਕੈਲਿਸਟੋ ਦੀ ਥੋੜੀ ਗੱਲੀਲੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।
- 2) ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡੇ ਤੇ 15 ਮਿਤਰੇ ਹਨ।
- 3) ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੀ ਲੋਕੋਮੈਟਿਵ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਪਹਿਲਾ ਰੇਲ ਇੰਜਨ 1964 ਵਿਚ ਪਟੜੀਆਂ ਤੇ ਦੇਕਿਆ ਸੀ।
- 4) ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਇਮਾਰਤ ਬੁਰਜ ਖਲੀਫਾ ਹੈ।
- 5) ਕਮਲ ਦਾ ਛੁੱਲ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।
- 6) ਸੰਨ 1965 ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੇ ਯੁਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।
- 7) ਛੂਈਮੂਈ ਦੇ ਪੈਂਦੇ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਸੁੰਘੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- 8) ਛੁੱਟਕਾਲ ਵਰਗੇ ਕੁਖ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਫੈਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁੰਘੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਈਵਰੀ ਸਕੋਟ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- 9) ਸਹਿਜਾਦੇ ਸਲੀਮ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਕਬਰ ਵਿਰੁਧ ਵਿਦਰੋਹ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।
- 10) ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੁਭਹ-ਸਵੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 11) ਮਹਾਂਿਰਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕੀ ਨੂੰ ਆਦਿ-ਕਵੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 12) ਮੋਹਨਜੋਦੜੇ ਹੜੱਪਾ ਨੂੰ ਸਿੰਧੂ ਦਾ ਬਾਗ ਜਾਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 13) ਹੀਰਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਦਾ ਅਵਰੂਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 14) ਏ ਟੀ ਐਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਟੈਲਰ ਮਸੀਨ।
- 15) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਸਤਰ ਸੈਨਾ ਝੰਡਾ ਦਿਵਸ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 16) ਕਬੀਰ ਦੇ ਬਚਪਨ ਬੀਤਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ ਕਬੀਰ ਚੌਗ ਵਾਰਾਣਸੀ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ - ਓਪੀਪੀ.ਅਰੋੜਾ

ਸਮਾਂ

ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ
ਲਾਭ ਉਠਾਅ ਲਈਏ।
ਸੇਚਦਿਆਂ ਸੇਚਦਿਆਂ
ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੰਘਾ ਲਈਏ।

ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖੱਟਿਆ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਆ ਲਿਆ।
ਜਿੰਦਰੀ ਬਣਾ ਲਈ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ।

ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ।
ਜਿਹੜਾ ਕਦਰ ਕਰੇ
ਉਹ ਮੌਜ਼ਾਂ ਮਾਣਦਾ।

ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ
ਜੇ ਕੁਝ ਪਾਉਣਾ ਹੈ।
ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ 'ਪਾਠਕ'
ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਹੋਲੀ ਦਾ ਰੰਗ

ਬਾਬੜ ਕੁੱਤ ਦੇ ਸੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਾਈਟੀ ਭੇੜੀਆ ਅਤੇ ਬੈਂਡੀ ਗਿੱਦੜ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਹੋਲੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਪਤਞ਼ਜ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਬਸ ਹਰਿਆਲੀ ਹੀ ਹਰਿਆਲੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਈਟੀ ਅਤੇ ਬੈਂਡੀ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਪਕਵਨ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਲੁੱਟਣ ਦਾ ਪਲਾਨ ਬਣਾਇਆ। ਪੜੋਸ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਰੰਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ

ਲਗਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਮਾਈਟੀ ਅਤੇ ਬੈਂਡੀ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਅਜੀਬ-ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਉਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ। ਮਾਈਟੀ ਅਤੇ ਬੈਂਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ।

ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੁਪੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ। ਬੰਟੀ ਹਿਰਨ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਚੰਪਕਵਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਹੋਲੀ ਖੇਡਣ ਦੇ ਲਈ ਢੇਰ ਸਾਰਾ ਰੰਗ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਹੋਲੀ ਖੇਡ ਸਕਣ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਪਕਵਨ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਕਦੋਂ ਹੋਲੀ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਚੰਪਕਵਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ

ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਿਆ-ਬਦਲਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

“ਸਾਰੇ ਅਪਣੇ-ਅਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਛੁਪੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ?” ਬੰਟੀ ਹਿਰਨ ਨੇ ਅਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮੰਕੀ ਬੰਦਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਇਥੇ ਦੋ ਭਿਆਨਕ ਰਾਕਸ਼ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਘਬਰਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ” ਮੰਕੀ ਨੇ ਬੰਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ।

“ਇਹ ਰਾਕਸ਼ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ?” ਬੰਟੀ ਨੇ ਮੰਕੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਉਹ ਕੁਝ ਦੱਸਦਾ, ਤਾਂਹੀ ਉਥੇ ਭਗਦੜ ਮੱਚ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਹ ਰਾਕਸ਼ ਆ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਰਾਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਸਨ ਜੋ ਰੰਗ ਲਗਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ?” ਪਿੰਕੀ ਉਠਨੀ ਬੋਲੀ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੰਟੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਰਾ-ਲਾਲ ਰੰਗ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ।

“ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਕੜੀਏ?” ਮੰਕੀ ਬੋਲਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ ਤਾਂ ਬੰਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਝਾਵ ਸੁੱਝ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਮਾਈਟੀ ਅਤੇ ਬੈਂਡੀ ਰੰਗ ਲਗਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੱਗਾ ਸਾਰਾ ਰੰਗ ਧੂਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ।

ਮਾਈਟੀ ਅਤੇ ਬੈਂਡੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ

ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਪਿਟਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਬੰਟੀ ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਜੰਮ ਕੇ ਹੋਲੀ ਖੇਡੀ।

□ ਸੁਨੀਲ ਨਾਗਪਾਲ (ਫਿਲੀ)

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੈਰਾਣੀਜ਼ਨਕ ਅਜੂਬੇ

ਗੀਜ਼ਾ ਦੇ ਪਿਰਾਮਿਡ :

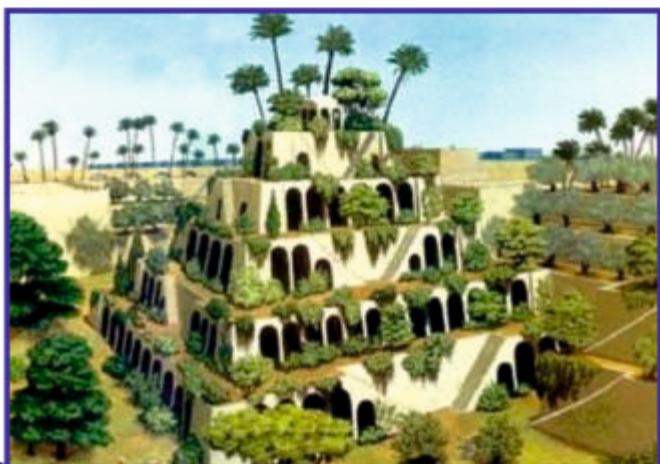
ਮਿਸਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਹਿਰਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ 'ਗੀਜ਼ਾ' ਨਾਮਕ ਕਸਬਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਜੂਬਾ। ਇਹ ਇਕ ਪਿਰਾਮਿਡ ਹੈ ਜੋ 481 ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਮਿਲਾਖੰਡ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਾਸ ਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਿਲਾਖੰਡ ਮੌਹੂਟ ਲੰਬੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਿਰਾਮਿਡ ਇਕ ਮਿਸਰ ਦੇ ਸਾਸਕ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਿਰਾਮਿਡ ਮਕਬਰੇ (ਕਬਰਗੁਹਾਂ) ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪਿਰਾਮਿਡ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿਤੁਕਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਤੇ ਆਜਿਹਾ ਲੇਪ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਾਸ਼

ਸੜਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਰਾਮਿਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਸਕ ਤੂਤਨ ਖਾਨਮ ਨੂੰ ਸੁੱਖਿਆ ਸੀ।

ਬੇਬੀਲੋਨ ਦੇ ਬਗੀਚੇ :

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰਾਕ ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਤਾ ਸੁਧਰੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ ਬੇਬੀਲੋਨ।

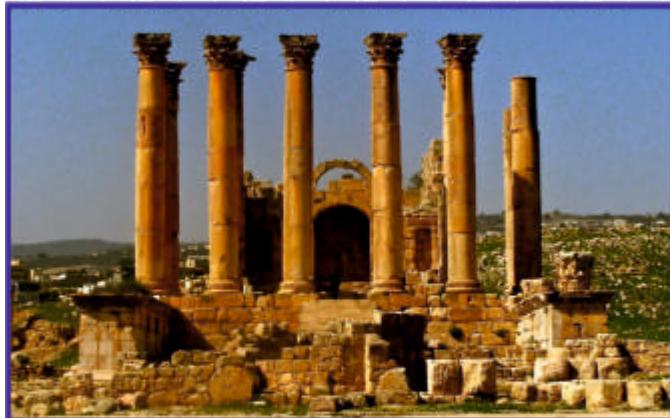

'ਦਜਲਾ' ਅਤੇ 'ਫਰਾਤ' ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਗਰ। ਪੂਰਾ ਨਗਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਚੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘਰਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਕਿਧਰੋਂ-ਕਿਧਰੇ 150 ਫੁੱਟ ਵੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਨੇਬੁਕਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਰਾਣੀ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਉਤੇ ਇਥੇ ਝੂਲਦੇ ਬਰੀਚੇ ਲਗਵਾਏ ਸਨ।

ਜ਼ਿਆਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ :

ਓਲੰਪਿਆ (ਯੂਨਾਨ) ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਨਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਜ਼ਿਆਸ ਦੀ 40 ਫੁੱਟ ਉਚੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ

ਅਖੀਂ ਵਿੱਚ ਰਤਨ ਜੜ ਗਈ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੂਰਤੀਕਾਰ ਫਿਡਿਪਾਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਡਾਕਿਨਾ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੰਬੇ :

ਏਕੀਸਮ ਨਗਰ (ਏਸ਼ੀਆ ਮਾਈਨਰ) ਵਿੱਚ ਈਸਾਪੂਰਵ 400 ਦੇ ਕਰੀਬ ਡਾਕਿਨਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੁੰਦਰ ਖੰਬਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ।

ਮਾਸੋਲਸ ਦਾ ਬੁੱਤ :

ਏਸ਼ੀਆ ਮਾਈਨਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਾਜਾ ਮਾਸੋਲਸ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਤ ਸੀ। ਈਸਾਪੂਰਵ 533 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 100 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਬੁੱਤ ਦੇ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਅੰਦਰ ਰਥ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਰਥ ਬਿੱਚ ਰਹੇ ਘੋੜੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੁੱਤ 1900 ਤੱਕ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਸੀ।

ਸਿਰਦਾਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਤੰਬਰ :

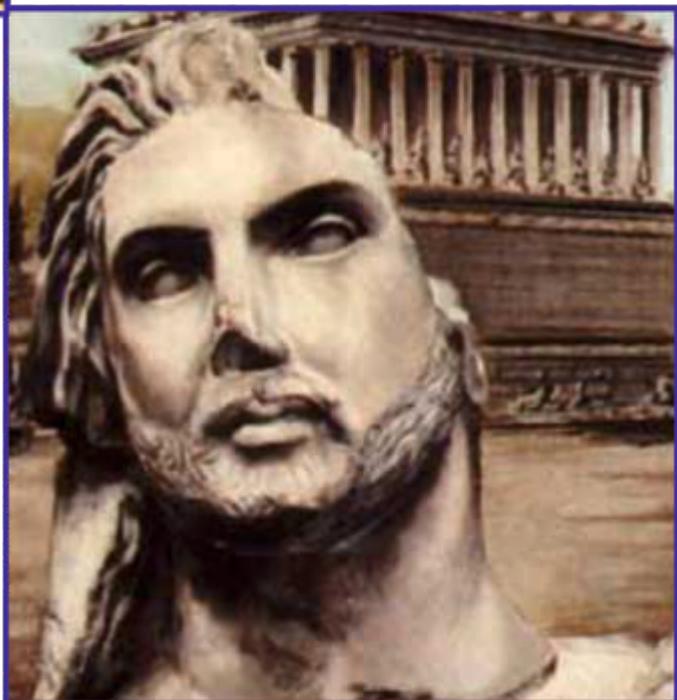
ਸ਼ਾਸ਼ਦਰ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸਤੰਬਰ 400 ਫੁੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਰਤ ਵਿੱਚ

ਕਿਸ਼ਤੀਆ ਨੂੰ ਚਟਨ ਤ ਬਚ ਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸਤੰਬਰ 250 ਈਸਾਪੂਰਵ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੋਲੋਸਸ ਪ੍ਰਤਿਮਾ :

280 ਈਸਾਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਰੋੜਜ ਦੀਪ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ (ਸਾਗਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ) 100 ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਵਿੱਜੈ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਕੋਲੋਸਸ' ਰੱਖਿਆ।

ਇਹ ਸਨ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਅਜੂਬੇ। ਇਹ ਅਜੂਬੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਥਾਂ ਦੂਜੇ ਅਜੂਬੇ ਲੈਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪੀਸਾ ਦੀ ਮੀਨਾਰ ਸਟੇਚਿਊ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ ਪੈਰਿਸ ਦਾ ਏਫਿਲ ਟਾਵਰ ਅਤੇ ਆਗਰਾ ਦੇ ਤਾਜਮਹਿਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਬੱਚਿਓ! ਪੁਗਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਿੱਛ ਵਿਚ ਧੰਨਗੁਪਤ ਨਾਮ ਦਾ ਆਮੀਰ ਆਦਮੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੁਲੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਜਮਾਂ ਕਰ ਰੱਖੇ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਧਾਰੀ ਲੱਖਾਪੜੀ ਬਣੇ ਥੇ ਸਨ।

ਧੰਨਗੁਪਤ ਬੁੱਢਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਮੌਤ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਮ ਕੇ ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੌਚ ਕੇ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਨ ਨਾ ਕਮਾਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨਕ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀ ਸਹਿਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੌਚ ਕੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਭੈਆ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ। ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਨ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸੌਚਿਆ।

ਧੰਨਗੁਪਤ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖ ਤਿੰਨ ਸੇਠ ਹੋਰ ਉਸ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਧੰਨਗੁਪਤ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਲਾਲਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ, 'ਯਾਤਰਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਕੱਠੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਖਰਚ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਵਸਰ ਮੈਨੂੰ ਗਵਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ?' ਜੇਕਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਮਦਦ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਸੌਚ ਕੇ ਧੰਨਗੁਪਤ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਤੀਰਥ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾ ਲਈ।

ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ? ਇਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਰਸਤਾ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਪਿੱਛ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ੁਦਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੋ ਆਇਆ ਸੀ। ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਉਸ ਦੇ ਹੋਂਥ ਦੀ ਬੇਡ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਦੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਵਧੀਆ ਦਿਨ ਦੇਖ ਉਹ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦੀਰ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਪਏ। ਯਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਗਰਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਹ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਨੌਰੀ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਨੌਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਰੱਖਤ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਕੇ ਬੱਲੇ ਛਿੱਗੇ ਪਏ ਸਨ, ਕਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵੀ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਪਰੋਂ ਬੱਦਲ ਗਰਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਦਰਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੰਦੀਰ ਦਾ ਆਸਗਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਬਿਜਲੀ

ਗਰਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਂਹ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਰੱਖਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਨੌਜ਼ੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਝੂੰਪੇ ਟੋਟੇ ਪੈ ਗਏ। ਮੀਂਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਬਿਜਲੀ ਦੇਣੀ ਤੇਜ਼ ਭਿੰਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਉਡ ਗਏ।

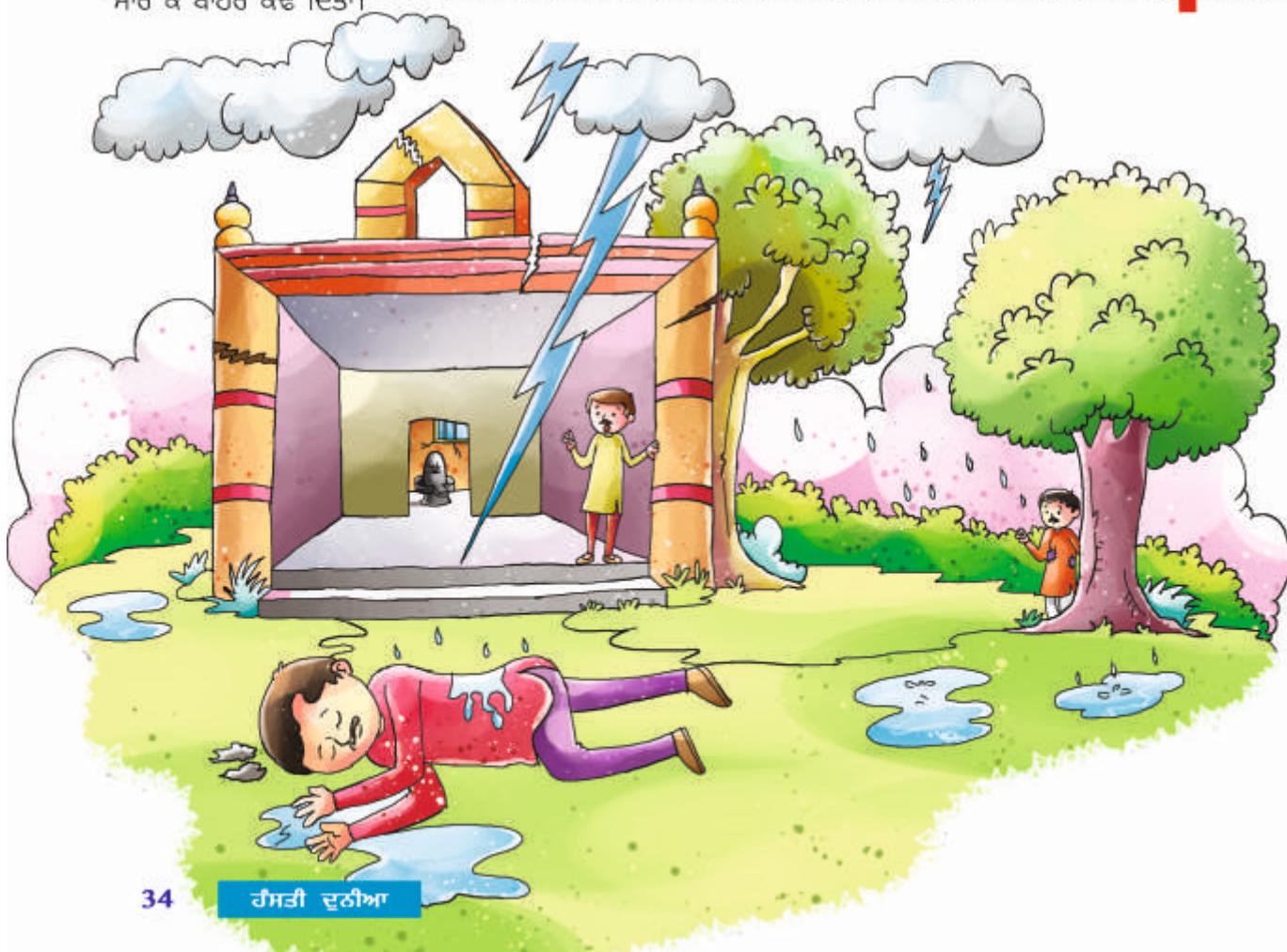
“ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਤਮਾ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜਰੂਰ ਕੋਈ ਪਥੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।” ਧੰਨਗੁਪਤ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਇਹ ਰਾਮ ਲਾਲ ਹੀ ਮਹਾਂਪਾਂਧੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਥੈਰ ਲੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਖੜਾ ਹੈ। ਕੀ ਭਗਵਾਨ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ? ਕੀ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ?” ਇਕ ਸੇਠ ਨੇ ਸਾਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

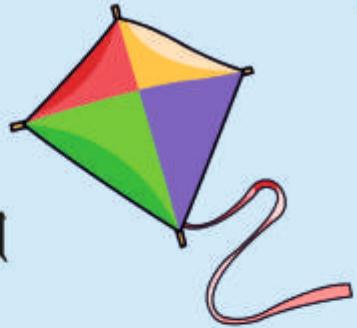
ਚਹੁੰ ਜਾਣਿਆ ਨੇ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਧੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਥਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

“ਬਾਬੂ ਜੀ, ਥਾਹਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਗਿੱਲਾ ਹੈ ਜਾਵਾਰਾ, ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰੋ, ਕੁਝ ਤਾਂ ਪੁੰਨ ਕਮਾ ਲਵੇ, ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹੀ ਸਹੀ! ਅਗਾਰ ਪ੍ਰਮਤਮਾ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਜਰੂਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਪਾਪੀ ਕੈਣ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਂ ਉਹ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਜਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ? ” ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੇ ਚਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਚੀ ਉਚੀ ਕਿਹਾ।

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਾਮ ਲਾਲ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗਿੜ-ਗਿੜਾਉਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਹੋਰ ਜਿੰਦ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਮ ਲਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੱਜ ਕੇ ਇਕ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਲੁਕਿਆ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬੜੀ ਜੋਰ ਨਾਲ ਅਵਸ਼ ਆਈ। ਬਿਜਲੀ ਭਿੰਗੀ, ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ। ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੱਥਰ ਹੀ ਪੱਥਰ ਸਨ, ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਰ ਸੇਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬਿਜਲੀ ਭਿੰਗਣ ਨਾਲ ਉਹ ਮਰ ਗਏ ਸਨ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਤੰਗਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨੀਲੇ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰਾਂ, ਡਿਜ਼ਾਈਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤੰਗਾਂ ਉਡਦੀਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਡੋਰ, ਪਤੰਗ ਫੜ ਕੇ ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਨਿਰਾਲੀ, ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਅਲੋਕਿਕ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਖੇਡ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਹੈ? ਆਉ! ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! 'ਪਤੰਗ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡੱਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ'। ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪਤੰਗ ਨੂੰ 'ਕਨਕੈਅ' ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਤੰਗਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1750 ਈ: ਆਲਮ ਸਾਹ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਖੇਡ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਵਰਜਿਤ ਸੀ। ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕੁਝ ਦਹਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਪਰੋਕਤ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਆਮ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਵੀ ਪਤੰਗ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਪੇਚੇ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਤੰਗਾਂ ਕੱਟਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਨੌਸੇ ਖਾਂ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਾਪਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ 260 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਨਤਾ, ਦੰਦ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਬੋਧੀ ਯਾਤਰੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਜਾਪਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਤੰਗਾਂ ਉਡਾਉਣਗੇ, ਤਾਂ ਅਸਮਾਨੀ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੱਲ ਕੀ ਜਾਪਾਨ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ, ਮਨਮੈਹਕ ਪਤੰਗਾਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਪਤੰਗਾਂ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ, 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਖੂਬ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਿਉਜ਼ਿਕ ਲਗਾ ਕੇ 'ਬੋ-ਕਾਟਾ-ਬੋ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਪਤੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਪਤੰਗ ਕਦੇ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਬਨੋਰਿਆਂ ਤੋਂ ਛੱਤਾਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾ ਉਡਾਈ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਢੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਕਿਰਕਿਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਟ-ਹੇਟ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ੀ ਡੋਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨੀ ਉਡੱ ਰਹੇ ਪੰਛੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵੀ ਗੁਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ■

ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਸਮੀਪਤਾ ਖੁਗਨਾ
(ਉਮਰ 12 ਸਾਲ)
ਮਕਾਨ ਨੰ : 1-ਬੀ ਅਸੋਕ ਨਗਰ
(ਨਿੰਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ)
ਜਲੰਘ (ਪੰਜਾਬ)

ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਏਕਾ
(ਉਮਰ 7 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਭਾਖਣਾ : ਹਰਿਵੇਂ ਪੱਤੇ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ : ਤਕਨਾਤਾਨ (ਪੰਜਾਬ)

ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ 'ਮਾਨ'
(ਉਮਰ 6 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ : ਧਰਮਪੁਰ ਮੈਡ
ਭਾਖਣਾ : ਮੈਡ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ : ਬਰਨਾਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਪਰਵੀਨ ਕੌਰ (ਨਾਨਕ ਨਗਰੀ)

ਜਸਵਿੰਦਰ (ਹੀਰੋ ਪੁਰਦ)

ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ (ਡੱਫਰ)

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ (ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ)

ਸ਼ੁਭਪ੍ਰੀਤ (ਅਮਿਤਸਰ)

ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ (ਦਰੋਰੋਵਾਲ)

ਇੱਛਾ (ਲੋਹੀਆ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ੀਕਾ (ਲੋਹੀਆ)

ਗੁਰਮੁਖ ਨੂਰ (ਗੁਮਟਾਲਾ)

ਨਿਮਰਤਾ (ਬੁਢਲਾਡਾ)

ਦਿਵਿਆਂਸ਼ੀ (ਬੁਢਲਾਡਾ)

ਯੁਵਰਾਜ (ਭਾਦਲਾ ਨੀਚਾ)

ਨਿਹਾਰਿਕਾ ਕੰਡਾ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ)

ਵਿਦਿਤ (ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਖੁਰ)

ਮਾਰਚ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ

ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸਫੇਦ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੌਹਣੇ-ਸੌਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ 20 ਮਾਰਚ 2017 ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੈਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਓ।

ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਥੋਸ਼ਣਾ 'ਹੈਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ ਮਈ 2017 ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ। 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

रंगा डरो

नां ..... उम्र.....

पूरा पता.....

ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਚੁਗ ਗਈ ਥੇਤ

ਗੁਰਪਿਆਨ ਤੇ ਦੀਪੂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਗੁਰਪਿਆਨ ਜਦੋਂ ਦੀਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਛੋਟੀ-ਮੌਤੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਦੀਪੂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਿਆਦਾ ਤਨਖਾਹ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਪਿਆਨ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਪਿਆਨ 3000 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਇੱਕ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਖਰਚੇ ਦਾ ਭਾਰ ਘਟੇ। ਦੀਪੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ। ਗੁਰਪਿਆਨ ਨੇ ਦੀਪੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੇਗੀ ਉਦੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਦੀਪੂ ਕੋਲ ਉਹ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਐਸ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਗੁਰਪਿਆਨ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ।

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਗੁਰਪਿਆਨ ਦਾ

ਵਿਆਹ ਹੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੁਕਾਨ ਵੀ ਪਾ ਲਈ ਪਰ ਦੀਪੂ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਗੁਰਪਿਆਨ ਦੇ ਲੱਖ ਵਾਰ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਦੀਪੂ ਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਜੂਨਾ ਸਰਕੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਉਹ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।

ਆਖਿਰ ਦੀਪੂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੀਪੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀਪੂ ਦੇ ਘਰ ਸੀ ਉਹ ਹੈਲੀ-

Form-IV (See Rule - 8)

ਹੌਲੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰ ਰੈਜ ਦੀਪੂ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚੱਲ ਸਕੇ ਪਰ ਦੀਪੂ ਉਹ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ, “ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਵੱਲ ਤਾਂ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।” ਉਹ ਗੁਰਪਿਆਨ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਸ਼ਨ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਗੁਰਪਿਆਨ ਉਧਾਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਆਖਿਰ ਉਸ ਨੇ ਉਧਾਰ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਧਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦੀਪੂ ਇੱਕ ਰੂਪਈਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੌਜੂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਦੀਪੂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਖਿਰ ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਦੀਪੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਦੀਪੂ ਹੁਣ ਪਛਤਾਵੇਂ ਵਿਚ ਫੁੱਥਿਆ ਦੀਪੂ ਗੁਰਪਿਆਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਮੱਥਾ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰਪਿਆਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਛੋਟਮੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਸੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਅਗਰ ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੂੰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਤੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਕੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਪਛਤਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ “ਅਬ ਪਛਤਾਏ ਕਿਆ ਹੋਤ, ਜਥ ਚਿੜੀਆਂ ਚੁਗ ਗਈ ਖੇਤ।”

1. Place of Publication	Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi- 110009
2. Periodicity of Publication	Monthly
3. Printer's Name (whether citizen of India) Address	Radhey Shyam Yes, Indian Plot No. 102, North Avenue New Delhi-110001
4. Publisher's Name (Whether Citizen of India) Address	Radhey Shyam Yes, Indian Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009
5. Editor's Name (Whether Citizen of India) Address	Sulekh Saathi Yes, Indian Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009
6. Name & Address of individuals, who own the newspaper and partners or share holders holding more than one percent of the total capital.	Sant Nirankari Mandal, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

I, Radhey Shyam, do hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date : 1.3.2017

Radhey Shyam
Publisher

□ ਤਰਸੇਮ ਮਹਿਤੋ

ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾਈਏ
ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਈਏ।

ਇਹ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਤੇ ਕੀਟ-ਪਤੰਗੇ,
ਸਾਡੇ ਨੇ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਚੰਗੇ।
ਪੂੰਝੇ, ਅੱਗ ਤੋਂ ਸੜਨੋਂ ਬਚਾਈਏ,
ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਈਏ।

ਹਰਿਆਲੀ ਤੇ ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਵਾਂ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂ ਗੁਣ ਪਿਆ ਗਾਵਾਂ।
ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ,
ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਈਏ।

ਹਵਾ ਚ ਘੁਲਦੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀ ਗੈਸਾਂ,
ਫਿਰ ਭਾਗਿਓਂ ਨਾ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਅੈਸ਼ਾਂ।
ਰਲ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਪੌਦਾ ਲਾਈਏ,
ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਈਏ।

ਜਦ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਆਵਣ,
ਖੂਬ ਪਟਾਖੇ ਜੋ ਚਲਾਵਣ।
ਚੱਲ ਮਹਿਤੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਏ,
ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਈਏ।

● ਸਿਵਾਂਗੀ ਝਾਬ

ਸਵਾਦ ਅਤੇ

ਸਿਹਤ ਲਈ

ਮੱਕੀ ਦੀ ਛੱਲੀ

ਮੱਕੀ ਦੀ ਕੱਚੀ ਛੱਲੀ ਖਾਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਮਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦ ਅਨੁਸਾਰ ਛੱਲੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀਦਾਇਕ, ਵਾਤਕਾਰਕ, ਕਫ਼, ਪਿੱਤ ਨਾਸਕ, ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਰੁਚੀਦਾਇਕ ਅਨਾਜ ਹੈ। ਛੱਲੀ ਵਿਚ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਜਿਵੇਂ ਫੋਲਿਕ ਐਸਿਡ, ਪ੍ਰੈਟੀਨ ਅਤੇ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੱਲੀ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਦੀ ਪਕਵਾਨ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਿਹਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੀ ਬੜੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

❖ ਤਾਜ਼ੀ ਛੱਲੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਕੇ, ਉਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛਾਣ ਕੇ, ਮਿਸਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਜਲਣ, ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

❖ ਛੱਲੀ ਦੇ ਪੀਲੇ ਦਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਮੈਗਨੀਸੀਅਮ, ਆਇਰਨ, ਕਾਪਰ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੱਡੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

❖ ਮੱਕੀ ਦੀ ਛੱਲੀ ਵਿਚ ਐਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਮੜੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜਵਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦਾ ਤੇਲ ਲਗਾਓ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਨੋਲਿਕ ਐਸਿਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਕਿਨ ਰੈਸ ਅਤੇ ਖਾਰਸ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਮੱਕੀ ਦਾ ਸਟਾਰਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਕਿਨ ਬਹੁਤ ਕੌਮਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

❖ ਆਇਰਨ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਅਨੀਮੀਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਲੀ ਖਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ 'ਬੀ' ਅਤੇ ਫੋਲਿਕ ਐਸਿਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੀਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

❖ ਮੱਕੀ ਦੀ ਛੱਲੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ 'ਸੀ', ਕੈਰੋਟਿਨਾਇਡ ਅਤੇ ਬਾਇਉਲੈਟੀਨਾਇਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੈਲਸਟਰੋਲ ਪੱਧਰ ਵੱਧ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

❖ ਮੱਕੀ ਦੀ ਛੱਲੀ ਗਰਭਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਰਭਵਤੀ ਅੰਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭੇਜਨ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਫੋਕਿਲ ਐਸਿਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਬੱਚਾ ਘੱਟ ਭਾਰ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੀੜ੍ਹਤਾਂ ਸਕਦਾ ਹੈ।

❖ ਤਾਜ਼ੀ ਦੋਪੀ ਛੱਲੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਪੀਸ ਕੇ ਸੀਸੀ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀਸੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਰੱਖੋ। ਦੁੱਧ ਸੁੱਕ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੀਸੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤੇਲ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਛਾਣ ਕੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਸੀ ਵਿਚ ਪਾਓ ਅਤੇ ਮਾਲਿਸ ਕਰੋ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਮਾਲਿਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਜਲਦੀ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇਗਾ।

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਓਹਾਰ ਕਰੋ। ਨਾ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਵੋ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਤੋਂ ਧੋਖਾ ਖਾਓ।
- ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
- ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
- ਰੁੱਖ ਖੁਦ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਛਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਠੰਡਕ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਚਾਹੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿੰਦੇ ਰਹਿਣ ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।
- ਨਕਾਰਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਉਪਾਅ ਹੈ- ਸਤਿਸੰਗ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕਿੱਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਤੇ ਹਥੋਂਤੇ ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇ ਲਈ ਸਤਿਸੰਗ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ।
- ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੰਝੂ ਪੁੱਝਣ ਦੇ ਲਈ ਕਰੋ, ਹੰਝੂ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ।
- ਸਹਿਨਸੀਲਤਾ ਅਤੇ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ।
- ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਪੱਥਰ ਭਰਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਛੁੱਥਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ।
- ਆਪਣੀ ਬੁਰਾਈ ਵੇਖਣਾ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਪੜੀਕ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖਣਾ ਹੀ ਸਭ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ।

- ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ

- ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੀਣਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਣਾ ਹੈ।
- ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਜੋ ਅਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਵੀ ਸਰਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਰਾਜਮਾਤਾ ਜੀ

- ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੈ।
- ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਜੀਵਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।
- ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

- ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਸਵਿੰਦਰ ਹਰਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ - ਸਰਨਜ਼ੀਤ (ਬਟਾਲਾ)

○ ਜਤਿੰਦਰ ਮਿਸ਼ਨ 'ਜੀਤੂ'

ਬੋਲੋ, ਕੌਣ ਸਹੀ?

ਗਜਪੁਤਾਨਾ ਦੀ ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਅਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਕਿਸੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਚਾਨਕ ਸਭਾ

ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਓਪਾਰੀ ਬੋਲਿਆ— ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਲਝਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਨਿਆਂ ਕਰਕੇ ਸੁਲਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਰਾਜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕਦਮ ਵੇਖਿਆ ਫਿਰ ਬੋਲੇ - ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ? ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹੈ? ਕਿਸਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਦੇਂਸੋ।

ਮਹਾਰਾਜਾ, ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਵਿਓਪਾਰੀ ਹਾਂ। ਪਸੂਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਦਾ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਇਥੇ 10 ਨੌਕਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ

ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਆਦਮੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਦੇਰੀ ਕੀਤੇ ਮੇਰੇ ਹੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਨੌਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੰਦੇਹ ਕਰਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਚੰਗਾ ! ਉਹ ਨੌਕਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੂਰਖਤਾਪੂਰਣ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?- ਰਾਜਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਨਿਕਲਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕਈ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਹਾਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਅਪਣੀ ਗੱਲ ਤੇ ਅਟਲ ਹੈ। ਥਸ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਹੁਣ ਆਪ ਹੀ ਇਸਦਾ ਨਿਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ-ਵਿਚਿਪਾਰੀ ਬੋਲਿਆ।

ਰਾਜਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਉਂਦੇ ਹੀ ਸੈਨਿਕ ਉਸ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਆਏ।

ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਧੂਲ-ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸ਼ਰੀਰ, ਅੱਧੀ-ਅੱਧੂਰੇ ਕੱਪੜੇ, ਵੱਧੀ ਹੋਈ ਦਾੜੀ, ਮੈਲਾ-ਕੁਚੈਲਾ ਆਦਮੀ ਹੱਥ ਜੱੜ ਕੇ ਖੜਾ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਰਾਜ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਆਦਮੀ ਹੋ।

ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ! - ਸ਼ਾਂਤ ਖੜੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

-ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਲਿਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ। - ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ।

- ਮਹਾਰਾਜ਼, ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਰਘੁਵੀਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਇਥੇ ਕੰਮ

ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਕਾਫੀ ਭਲੇ ਅਦਮੀ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਛੁੱਬ ਕੇ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਆਦਮੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਭ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ।- ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

- ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਗਰੀਬ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ?

- ਥਸ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ?- ਰਾਜਾ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਵਿਚਿਪਾਰੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਪਿਆ।

- ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸੀਂ ਕੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਕਹਿ ਕੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਤੋਂ ਉਠੋਂ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਨਗਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਖਾਪੀ ਕੇ ਸੌ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਨਗਰ ਦਾ ਜਾਇਜਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਪਏ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਸਰਿਆ ਸੰਨਾਟਾ, ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਭੋਕਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸਾਫ਼ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਹਨ। ਅਚਾਨਕ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਦਮ ਇਕ ਘਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖਿੜਕੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ।

- ਖਾ ਲਵੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ? ਦਿਨ ਭਰ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਂਦੇ ਨਹੀਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਨਾ ਖੁਦ ਸੌਂਦੇ ਹੋ ਨਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੈਣ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। - ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ।

-ਭਾਗਵਾਨ ! ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਧੰਦਾ ਬਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਕੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਮੋਹਤਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਕੀ ਤੂੰ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ?- ਘਰ

ਤੋਂ ਕਿਸੀ ਵਿਚਿਪਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੁੱਪਚਾਪ ਗਰੀਬ ਬਸਤੀ ਵੱਲ ਚਲ ਪਿਆ। ਕਿਸੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੀਪਕ ਦਾ ਉਜਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਆਰਾਮ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਰਾਜਮਹਿਲ ਵੱਲ ਵਾਪਿਸ ਪਰਤ ਆਏ।

ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ। ਵਿਚਿਪਾਰੀ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ

ਹੋਏ ਕਿਹਾ - ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਿਪਾਰੀ ਦੇ ਕੋਲ ਅਥਾਹ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਹੈ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਉਹ ਸੁਖੀ ਕਿਵੈਂ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਨੌਕਰ ਗਰੀਬ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਇਹ ਨੌਕਰ ਹੈ, ਵਿਚਿਪਾਰੀ ਨਹੀਂ। - ਰਾਜਾ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਨਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀਮਾਨੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ :
ਅਜੈ ਕਾਲਜ਼ਾ

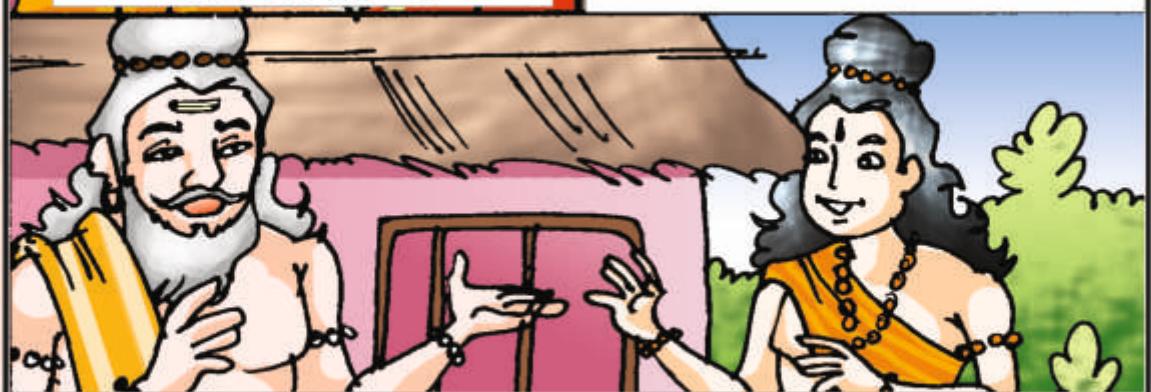
ਦੁਸ਼ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ -
ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?

ਇਸਦਾ ਨਾਂ
ਅਮਰ ਸੀ।

ਅਗੇ ਅਮਰ ਵੀ
ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਹਨ

ਬੜੇ ਮੂਰਖ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ, ਨਾਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ
ਪਛਾਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੁਸ਼ਕਰਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸਾਰਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ।
ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਆਸਰਮ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਆਸਰਮ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੁਸ਼ਕਰਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂ ਕੇਵਲ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲ ਪਹਿਚਾਣ, ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ, ਆਦਰ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ

ਸੁੰਦਰਵਣ ਵਿਚ ਰੁੱਖ ਦੀ ਟਹਿਣੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਇਸ
ਵਿਚਿੜ੍ਹ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਦੱਸੋ
ਇਸਦਾ ਮੂੰਹ, ਗਰਦਨ, ਧੜ, ਪੈਰ ਅਤੇ ਪੂੰਡ ਕਿਹੜੇ-
ਕਿਹੜੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਹਨ?

ਊੱਤੱਰ- ਮੂੰਹ ਮੌਰ ਦਾ, ਗਰਦਨ ਸਾਰਸ ਦੀ, ਧੜ ਬਤੱਖ ਦਾ, ਪੈਰ ਉਲੂੰ ਦੇ ਅਤੇ ਪੂੰਡ ਮੁਰਗੇ ਦੀ ਹੈ।

निरंकारी पत्र-पत्रिकाएँ पढ़ें और पढ़ाएं!

सन्त निरंकारी
(ग्यारह भाषाओं में)

एक नज़र
(तीन भाषाओं में)

हँसती दुनिया
(चार भाषाओं में)

'सन्त निरंकारी', 'हँसती दुनिया' (हिन्दी, पंजाबी व अंग्रेजी) एवं 'एक नज़र' (हिन्दी/पंजाबी) की सदस्यता के लिए सम्पर्क करें
पत्रिका विभाग, निरंकारी कॉम्प्लेक्स, निरंकारी सरोवर के पास, निरंकारी कालोनी, दिल्ली-110009

011-47660200, E-mail : patrika@nirankari.org

सन्त निरंकारी, हँसती दुनिया, एक नज़र (मराठी) व सन्त निरंकरी (लेपाली) की सदस्यता के लिए सम्पर्क करें

Sant Nirankari Satsang Bhawan

1st Floor, 50, Morbag Road, Naigaon, Dadar (E) MUMBAI-400 014 (Mah.)

e-mail : chandunirankari@yahoo.com & marathi@nirankari.org

अन्य भाषाओं की पत्रिकाओं की सदस्यता के लिए निम्नानुसार सम्पर्क करें

TAMIL

Sant Nirankari Satsang Bhawan, #7, Govindan Street, Ayavoo Naidu Colony, Aminji Karai, CHENNAI-600 029 (T.N.) Ph. 04423740830

ORIYA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, Kazidha, Post Madhupatna, CUTTACK-753 010 (Orissa) Ph. 0671-2341250

TELUGU

Sant Nirankari Satsang Bhawan, No. 6-2-970, Khairatabad, HYDERABAD-5 Pin : 500 029 Ph. 0104-23317879

GUJRATI

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 31, Pratapganj, VADODARA-390002 (Guj.) Ph. 0285-275068

KANNADA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 88, Rattanvilas Road, Southend Circle, Basavangudi, BELGURU-560 004 (Karnataka) Ph. 080-26577212

BANGLA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 1-D, Nazar Ali Lane, Near Beck Bagan, KOLKATA-700 019 Ph. 033-22871658

पत्र-पत्रिकाओं के प्रसार अभियान में योगदान देकर सदगुरु माता जी के आशीर्वाद के पात्र बनें

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/77

Delhi Postal Regd. No. DL-(N)-01/0137/2015-17
Licence No. U (DN)-60/2015-17
Licenced to post without Pre-payment

Spiritual Zone for kids

With the blessings of His Holiness
Experience online spiritual learning
with exciting and fun features
highlights our mission's message.
Visit regularly to watch tiny tots
excelling in the spiritual journey.

kids.nirankari.org

- His Holiness Message
- Glimpse of Blessing
- Message in colors
- Poetry Fantasy
- Wacky and True
- Fun Games

- Hansti Duniya
- Kids Creation
- Kids Activities
- Jokes
- Avtar Vani
- Story Time

Share
your talent
in form of
painting, poetry
& story

